

L'IGLÉSIA DE SANT VICENT MÀRTIR I LES «SENYES D'IDENTITAT» VALENCIANES

Leopolt Peñarroja Torrejón

Director de la Secció de Llengua i Literatura Valencianes
de la Real Acadèmia de Cultura Valenciana

En 1238, dos grans poders, la Seu primada de Toledo i la de Tarragona, afinaven les armes dialèctiques per a disputar-se la futura jurisdicció eclesiàstica sobre València. Puix be, crida l'atenció que en els mesos previs a l'entrada del rei en la capital, abdós parts donaren tanta rellevància a l'iglésia mossàrap de Sant Vicent, en l'araval de Rayosa, on el representant de Toledo celebrà missa un dumenge de maig, ans que el de Tarragona se personara en València. Pero la qüestió no és baladí. Anem als fonaments.

Segons la Passio Brevior, la Passio Vulgata, el Peristephanon i demés fonts fidedignes, consumat el martiri del diaque Vicent en València l'any 304, la comunitat cristiana procedí a soterrar el seu cos en un túmul funerari, traslladant-lo més tart (313 ss.) a una basílica o «ecclesia mater» extramurs que devem identificar en l'espai de l'actual convent de Santa Tecla, vora la via que ans de 1238 ya rebia el nom de «carrera de Sant Vicent». Lo singular és que esta fundació paleocristiana seguia en peu en el sigle XIII, lo que li conferix un especial marchamo de 'valencianitat'. Recordaré alguns indicis.

1.- Cap a 1105 el bisbe valencià Teudevild, a qui dien «sáyyid al-mathran» (= 'senyor metropolità') els musulmans de València, peregrí a Jerusalem junt ad atres compatriotes, moria en la ciutat italiana de Bari, deixant allí el braç incorrupte del màrtir que portava com a protecció. És el que des de 1970, gràcies a Pietro Zampieri i a l'eminent canonge D. Vicent Castell Maiques, se venera en el trasaltar de la catedral de València. Per tant, el temple mossàrap —que ya una menció de 855 situa «extra muros» de «Valentiam Hispaniarum»— i les relíquies del sant seguien ací en la dotzena centúria.

2.- Un còdex hagiogràfic del s. XII (Bibliothèque Royale de Bruseles 9119) reporta que els 40 benedictins residents en el monasteri valencià de Sant Vicent custodiaven el cos del màrtir baix l'altar major de l'iglésia monacal: «in maiori altari reconditum est», diuen dos d'ells en 1143.

3.- Més tart, esta comunitat rebé donacions d'Alfons VIII de Castella: «dono et concedo Deo et preciosissimo martiri Christi Vincencio de Valencia, et omnibus fratribus eiusdem martiris ecclesie servientibus» (1167). I la futura jurisdicció sobre l'iglésia, en mires a la conquesta, se va cedir a Sant Joan de la Penya (1177), a Sant Victorià (1232) o a Sta. Maria de Lagrasse (1237).

4.- Inclús la gent vinguda a la conquesta conversava d'aquell altar-sepulcre com a l'altar de Sant Vicent («vocabatur altare de Sancto Vinvencio»). Perque ni l'edifici estava destruït ni requerí reconciliació.

Són simples referències. Hi ha molt més, com he documentat («Cristianos bajo el islam» 1993, «Cristianismo valenciano» 2007, «Debates esenciales sobre la cuestión mozárabe» 2017, etc.).

És impossible que estes institucions subsistiren sense base social, llegats testamentaris, circulació de còdexs llatítics, històrics, etc.; i sense suport cosmovisionari i d'interacció social que no era el «dár al-islám», la «umma» musulmana ni la llengua àrap. De la primera, hi ha moltes evidències: els 'cristians federats' o 'del territori' (al-nasàrà l-mu'ahadún, baladiyyún) tan citats per les fonts àraps; els «almoçáraves» de la I Crònica General; els «christiani qui ibi aderant» del manuscrit vaticà AA 2.222, els «valentini» del Procés de 1239, que atenien per Joan, Martí, Maura, Alfons, Berenguer, Calvet, Pere, Miquel, Sancho, Mengot, etc. De la llengua romànica anterior a 1238, estructuralment idèntica al valencià migeval, en tenim infinites («Mozárabe y lenguas de España» 2022).

Ara be, el Ministeri de la Veritat Pancatalana, que abomina de tot signe valencià anterior a Jaume I, ha borrat de la memòria colectiva esta realitat 'identitària'. Com ha borrat l'evidència d'una llengua valenciana específica, multisecular i definible des de patrons científics; dita i sentida valenciana pels seus parlants, els seus autors clàssics i inclús pels autors clàssics no valencians.

Bo seria que el Govern valencià, que se reclama devot de les denominades «senyes d'identitat», divulgara la 'memòria històrica' de l'iglesia-monasteri de San Vicent Màrtir; o la de l'extraordinari sarcòfac paleocristià del sant, prova de continuïtat cristiano-romànica valenciana, que jau sense identificació —cosa indigna i surrealista— en un lateral del Museu de Belles Arts. Pero també atres senyes de primer orde que dormen el somni de l'oblit.

Els alumnes valencians no tenen la menor idea d'elles; i això que expliquen per qué som lo que som i no lo que algú voldria que fórem. Curar-se és possible, pero lo primer és reconéixer la malaltia.